

DE BESTE REMEDIE TEGEN VOORoorDELEN,
BETWETERIGHEID EN KLEINGEESTIGHEID

RED DE WERELD, GA OP REIS

Dat de toerist kapotmaakt wat hij zoekt als hij het vindt. En dat reizigers al even schadelijk zijn, want ook maar consumenten, op zoek naar authenticiteit-op-bestelling. Kortom, dat we beter thuisblijven. Dat schreef Ann-Sofie Dekeyser vorige week. Ann-Sofie Dekeyser is mijn lief. Reizen is mijn lang leven. Sommige dingen kun je niet zomaar laten passeren.

Gaea Schoeters

Want, lieve schat, je vergist je. De 'authenticiteit-op-bestellingszoeker' over wie jij het hebt, is geen reiziger, maar slechts een ondersoort van het algemene specimen toerist. Precies omdat hij een consument is, die zo snel mogelijk zoveel mogelijk authenticiteit met een zo hoog mogelijk avontuurlijkheidsgehalte wil inslaan in de tijd die hij van zijn baas krijgt tussen werk en carrière in. Wie vanuit zo'n westers concept vertrekt, reist niet, maar gaat op vakantie. Hoe exotisch zijn bestemming ook is.

Reizen vraagt een fundamenteel andere ingesteldheid, een bereidheid uit je eigen culturele denkkader te stappen. Het is een oefening in de elasticiteit van de geest, die begint bij het loslaten van je doel. Lao Tzu wist het al: goede reizigers hebben geen vast plan en zijn niet gefocust op hun aankomst. Want – vraag het aan Hemingway, aan Stevenson, aan tientallen anderen – het is niet de bestemming die telt, maar het reizen zelf.

Koude zonder oorlog

Afgelopen winter belandde ik 'toevallig' in Georgië, een vriendin en ik hadden allebei wat tijd over, en de gulden middenweg tussen de Ardennen (mijn voorstel) en Afghanistan (haar idee) loopt door Tbilisi. Om onze reis toch enigszins richting te geven kozen we een vervallen Sovjetbasis in een uithoek van het land als reisdoel. Niemand, de lokalen nog het minst van al, begreep wat we daar gingen zoeken. Eenmaal daar was er ook niets te zien; de tot koestal omgevormde vliegtuighangars

bevatten naast stro hooguit nostalgie naar een tijdperk dat niet meer bestaat.

Reden we echt dagenlang bij min twintig door lege sneeuwvlaktes voor een verschaald vleugje Koude Oorlog? Natuurlijk niet. Maar die stip op de kaart bepaalde wel ons traject, en bracht ons in dorpen waar we anders nooit zouden komen, en bij mensen die onze reis kleurden. Die, doordat wij de weg naar het vliegveld vroegen, aan vroeger herinnerd werden. En omdat we zo stom waren in de winter te gaan, raakten we ingesneeuwd en duurden de met wodka gelardeerde gesprekken nog langer dan anders.

Dat ik überhaupt iets van het land begrepen heb, komt precies doordat we er niets deden. Niets te doen hadden. Naar believen konden afwijken van ons plan. Dat is reizen.

De natuur beslist

'Remote' en 'off the beaten track' zijn dan wel modewoorden, maar op dat besneeuwd vliegveld was geen backpacker te zien. Ware stilte verbergt zich op plaatsen waarvoor je belachelijk veel moeite moet doen om er te komen. Een schijnbaar nutteloze bestemming kiezen helpt ook aanzienlijk, als je ergens alleen wil zijn.

De fundamentele eenzaamheid die je voelt in een woestijn of een steppe die zo eendeloos lijkt dat je elk gevoel voor richting verliest en de wanhoop verloren te zijn plaatsmaakt voor berusting, staat niet in een reisgids beschreven. Plaatsen die zo afgelegen zijn, wijzen je pijnlijk duidelijk op je eigen nietigheid. Leegte leert je omgaan met doelloosheid, bergen en rivieren met je eigen onmacht. Maak maar een omweg, want

hier kom je niet langs. In de wildernis is de grip die je als mens op de dingen hebt plots een pak minder groot. Ook de tijd vervaagt; de weg die je dacht in een dag af te leggen, kost je een week. Vergeet je plan, de dingen die je wou zien, doen, bezoeken. De natuur beslist anders. Jij volgt.

Dat besef van kleinheid geldt ook voor onze plaats in de wereld. Maar een heel klein stukje daarvan is 'van ons'. De anderen, dat zijn er nogal wat. Die wetenschap verlaagt de statistische kans dat wij alles het best weten, aanzienlijk. Zeven maanden reizen door moslimlanden heeft mij geleerd mijn mond te houden in het hoofddoekendebate, omdat ik de complexiteit ervan ben gaan zien. Andere ontmoetingen hebben me doen begrijpen hoe gevaarlijk en verleidelijk nationalisme werkelijk is, en waarom je er in het ene land spontaan mee sympathiseert en er in het andere instinctief voorterguleinst, terwijl het om precies hetzelfde principe draait. Overal.

Neem nu Iran

Zo reizen leidt niet tot 'besmetting' van vreemde culturen, maar tot een ontmoeting tussen wereldbeelden. Iets wat honderden jaren geleden ook al gebeurde, toen reizende studenten, handels- en ontdekkingsreizigers inzichten uit Europa naar de rest van de wereld brachten en andersom.

Reizen staat ons ook toe verder te kijken dan de filter van de media; televisie en internet geven ons het valse gevoel dat de wereld op onze drempel ligt. Neem nu Iran. Als we daar iets over hoorden, was dat het spierballengerol van de regering, met de daarbij behorende

beelden van fundi's met baarden of chador. Als, want zoals een nieuwsanker het ooit op een feestje samenvatte: 'Iran hoort niet in ons nieuws, mensen gaan daar niet op vakantie.' Ga toch, en je stelt verbaasd vast dat Iraanse vrouwen geen onderdrukte sukkel zijn, maar vaak hoogopgeleide, kokette vrouwen.

Omgekeerd leven er buiten Europa evenzeer misvattingen over hoe wij leven. Als *The Bold and the Beautiful* je enige referentiepunt is, krijg je misverstanden. Analoge interculturele interactie blijft dus een aanrader. Of, met Mark Twain: 'Reizen is fataal voor vooroordelen, betweterigheid en kleingeestigheid; precies daarom zouden veel mensen het goed kunnen gebruiken.'

Al is het maar om te beseffen hoe waardevol een Europees paspoort is. Wij reizen. Naar overal. Wij mogen dat (en we kunnen het nog betalen ook). *Les autres* krijgen gewoon geen visum. Waanzinnig frustrerend is dat; in Gorgan vertelde een leraar ons hoe hij al jarenlang zijn reis door Europa aan het plannen was. Wat hij allemaal wilde zien. Ik heb intussen alweer tien landen bezocht. Hij heeft nog steeds geen visum.

'Remote' en 'off the beaten track' zijn dan wel modewoorden, maar ware stilte verbergt zich op plaatsen waarvoor je belachelijk veel moeite moet doen om er te komen

Exit comfortzone

'Egoïstisch escapisme!', roep je nu. Maar dat is slechts schijn; de reiziger keert de samenleving hooguit tijdelijk de rug toe. Reizen lijkt een gemakkelijksoplossing, omdat alleen de hoofdzaken overblijven: waar slaap ik, wat al jarenlang zijn reis door Europa aan het plannen was. Wat hij allemaal wilde zien. Ik heb intussen alweer tien landen bezocht. Hij heeft nog steeds geen visum.

je de stilte in je hoofd? Als je niets kunt lezen, niets begrijpt, niet weet wat er van je verwacht wordt en wat te verwachten, zit je behoorlijk ver buiten je comfortzone.

Echt reizen leert je met de onbevangenheid van een kind naar de wereld kijken, alsof je alles voor het eerst ziet. Omdat je alles voor het eerst ziet. Door alles verrast te zijn, zonder dat je verwachting of je oordeel je blik vertroebelt. De kunst bestaat erin die bril op te houden. Wie dat kan, kan overal reizen. Zelfs thuis.

Wie durft?

In de middeleeuwen reisde ongeveer 1 procent van de mensen; het zullen er tegenwoordig niet zoveel meer zijn, alle toerisme ten spijt. Natuurlijk is zo'n visie op reizen elitair, intellectueel en snobistisch. Slechts weinigen durven, kunnen of willen zich zoveel nieuwsgierigheid en doelloosheid veroorloven. Gelukkig, want als we met zijn allen in de leegte gaan staan, is het daar al snel vol. Sint-Augustinus zei het al: 'De wereld is een boek, en zij die niet reizen, lezen maar één pagina.' En wie leest er tegenwoordig nog? Nochtans kan ik het iedereen aanbevelen. Dat lezen, en dat reizen. **1**

